

NARZĄDZIĆ (34) *vb pf*

a jasne. ◇ *W inf:* narządzić (16), narzędzić (3); narządzić *FalZioł, Mącz (13), Oczko, Calag;* narzędzić *BielSat, BielSpr, BielRozm.* ◇ *W pozostałych formach:* narządź-

inf narządzić (16), narzędzić (3). ◇ *fut 1 sg* narządźę (1). ◇ *3 sg* narządzi (1). ◇ *3 pl* narządzą (2). ◇ *praet 1 sg m* narządziłem (1). ◇ *3 sg m* narządził (3). *f* narządziła (1). ◇ *plusq 3 sg m* był narządził (2). ◇ *con 3 pl subst* by narządziły (1). ◇ *part praet act* narządziwszy (3).

Sł stp notuje, Cn s.v. nabawiam, Linde XVI i XVIII w.

Przygotować, sporządzić; spowodować; parare Mącz, Calag; apponere, aptare, conflare, constituere, contexere, impendere, importare, inicere, instruere, munire, obsonare, praeparare, reddere, subornare Mącz; creare Cn (34) : Mącz 423a; Bereiten. Zgotować/ et nárządzić. Parare quod parato opus est. Calag 72a.

narządzić czego w co (1): A w then čás [żona *Popiela wtórego*] nárządziwfy w kubek truciny káżdemu fnich [*stryjów*] podawáá pić z Winem zmiefzawfy *BielKron 342.*

narządzić komu [w tym: sobie (5)] (7): *ZapWar 1527 nr 2534; Mącz 69d, 104c, 234b, 294b;* W kim táka miłość Połpolitey rzeczy/ Coby niemiał mieć więcey fwey ná pieczy? Szalone dzieci/ iákoby nie fobie To nárządziły/ co nárządzą tobie? *GrochKal 24.*

narządzić co (22): Bo co więc ci ízaleni z wieczorá nárządzą/ To owi korzyść máią kiedy ráno łądzą. *RejWiz 78; Convivium aptare, Biefiadę nárządzić. Mącz 13a; Bellum conflare, Woynę nárządzić. Mącz 130d, 104c, 234b, 257b, 280c, 313d, 423a; Nárządziwfy kadź rofpal żelázne kámienie/ w nią/ á wládziwfy w nią chorego/ dobrze go okryy *SienLek 91; BielSpr 64v;* On ítolicę fwą nárządził [*paravit in iudicio thronum suum Vulg Ps 9/8*]/ On ludzkie, niepráwości/ Y wfyítek swiát będzie łądził Podług ípráwiedliwósci *KochPs 13; GrochKal 24. Cf narządzić co do czego; co ku czemu; co na kogo, na co; co w czym.**

narządzić co do czego (1): Okręty pod mur przyfzły/ Archimedes ínstrumentámi/ które do teg^o przed tym był nárządził/ iedny z muru cífnąc ku dołu zátapiał/ drugie zá przodek podnofząc/ drugim kóńcem w wodę zánurzał *GrzepGeom B.*

narządzić co ku czemu (2): nyeszyednałem lyothrow any lypczow kthorzy przerzeczoną Anna szlupyly szrzeczy yey gy wzyaly yey [...] koschul[ie] y inschych rzeczy kthore schobye narządziyla ku pozythkv na drogá *ZapWar 1527 nr 2534; FalZioł V 34.*

narządzić co na kogo, na co (5): drudzy do Piaftá chodzili w obyczay kupienia żywności/ on káżdemu dármo dał kto przyfzedł pić y ieść onego mięfá y miodu co był ná miánowiny nárządził *BielKron 342v; Iniicere tragulam, Nárządźyc ná kogo nieyáką łápkę/ to yeft/ zdráde. Mącz 162c, 423a, 453c, 479c.*

narządzić co w czym (1): siedzenie ták w óney wánnie nárządzić *Oczko 26.*

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym: zaimek względny (2), że (1)] (3): Ego iam te commotum reddam, Iufzci nárządźę co będziefz miał czinić zádamci trudność. *Mącz 234b; Impedivit sese in plagas. Vwikłáł fie w chłóste/ to yeft nárządził fobie że będzie bit. Mącz 294b; GrochKal 24.*

W charakterystycznych połączeniach: narządzić biesiadę, instrumenty, kadź, łápkę, niebezpieczność jaką, potrzeby (potrzebizności) (2), przystęp, siedzenie, skargę, stolicę, truciznę (truciny [G]) (2),

wieczerzą (2), wojnę, zasadę; narządzić na mianowiny; narządzić w kubek; narządzić przed tym [= wcześniej, zawczasu], z wieczora.

Zwroty: *praw.* »[czego] w statucie narządzić« = *sformułować* (2): Przydzie de aequitate/ drugie rzeczy fędzić/ Nie można [!] wżyfkiego w Státucie nárzędzić. *BielSat* E [*idem*] *BielRozm* 33.

»źle narządzić« (1): Crucem sibi ipsi constituere. Sam sobie zlie nárzędzić. *Mącz* 69d.

Przen [co] (1) :

Zwrot: »umysł narządzić«: A nigdy nie zablądzi/ Kto tak vmyśl nárzędzi/ Iákoby vmiął łczęścié/ y niełczęścié znośić *KochPieś* 11.

a. *Osiągnąć, uzyskać, zdobyć* [co przez co] (1) : Człowiek mogłby sobie nárzędzić wieczną pámiéć/ łławę/ y poćciwą żywność przez rozmáithe poštěpki w dzielności iákieykolwiek potrzebney *BielSpr* b3v.

b. *Nakłonić do czego, namówić* (2) :

narządzić kogo (1): Licitatorem apponere, Podkupniá któryby więcej podáwał nárzędzić. *Mącz* 310a.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Subornavit illi accusatorem, Nárzędził ktoby nań skárził. *Mącz* 269d.

Synonimy: *nagotować, przygotować, sporządzić*; **a.** *osiągnąć, zdobyć*; **b.** *namówić, podstawić*.

Formacje współrdzenne cf RZĄDZIĆ.

Cf **NARZĄDZENIE, NARZĄDZONY**